

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Præmittenda ad resolutionem quæstionis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

ARTICULUS III.

*Utrum ut omisso, & effectus ex illa secutus,
sint voluntaria, requiratur debitum,
seu obligatio ponendi actum qui
omittitur?*

COMMUNITER dici solet ad omissionem voluntariam requiri hæc tria, posse, teneri, & non facere. Et quamvis de primo & tertio nulla sit controversia, de secundo tamen non est ita certum & exploratum: aliqui enim existimant tam omissionem, quam effectum ex illa sequutum, esse voluntaria, licet nullum sit præceptum, vel obligatio ponendi actum omisum, Ita Salas hic disp. 1. sect. 4. nu. 46. Alii, ut Martinez, Alvarez, & Joannes à S. Thoma, distinguunt inter omissionem & effectum, & hunc fatentur non esse voluntarium indirecte, quando non est obligatio ponendi actum omisum; de ipsa vero omissione id negant. Alii cum Cajetano & Conrado contendunt præceptum seu obligationem ad utrumque requiri, id est, ut tam omisio, quam effectus ex illa sequutus censentur voluntaria. Aliqui tandem, volentes ad concordiam prædictas sententias reducere, dicunt debitum, seu obligationem ponendi actum, requiri ut omisio & actus ex illa sequutus sint voluntaria moraliter seu culpabiliter (quia non est culpa nisi sit transgressio præcepti seu legis; ubi autem non est lex, nec prævaricatio, ut dicitur ad Romanos 4.) non vero ut sint voluntaria physice & inculpabiliter: ad hoc enim lex aut præceptum indifferenter se habent.

§. I.

Præmittenda ad solutionem questionis.

SUPPONO primo: Aliquid posse dici voluntarium dupliciter, scilicet in potentia, & in actu: ut dicatur voluntarium in potentia, sufficit ipsum esse in potestate voluntatis, tanquam in causa quæ habeat facultatem ad ipsum; quo pacto ambulatio homini sedenti dici potest voluntaria, quia in potestate ipsius voluntatis continetur: ut vero aliquid sit voluntarium in actu, requiritur insuper quod illa facultas voluntatis sit aliquo modo redacta in actum, seu habeat aliquam causalitatem respectu ipsius. Ratio utriusque est, quia voluntarium importat habitudinem ad voluntatem ut ad causam; Ergo ut sit voluntarium in potentia, sufficit quod voluntas habeat potestatem in ipsum; ut autem sit voluntarium in actu, necessaria est aliqua causalitas voluntatis respectu illius.

Suppono secundò, voluntarium in actu adhuc esse duplex, unum directum, & aliud indirectum. Directum est illud quod procedit à voluntate per verum & positivum influxum, sive immediate, sive mediate; unde est aliquis actus à voluntate elicitus, vel ab ea imperatus. Indirectum est illud quod non procedit quidem à voluntate, sed tamen ei imputatur, quia connexionem habet cum aliquo ab ipsa directe volito; & hoc vocatur etiam voluntarium interpretativum.

Suppono tertio, requiri necessariò ad quodcumque voluntarium, quòd obiectum sit cognitum.

M 3 tum,

Obijcies secundò: Modus operandi liberè est perfectior modò operandi necessariò. Ergo in modo operandi liberè, perfectior ratio voluntarii reperiri debet. Consequentia videtur bona. Antecedens probatur: quia modus operandi liberè convenit naturæ rationali, secundum gradum perfectionis, quem habet super irrationalem; modus verò operandi necessariò, est communis ipsi naturæ rationali cum inferioribus naturis.

Respondeo distinguendo Antecedens: Est perfectior modò operandi necessariò, qui sequitur cognitionem imperfectam, concedo Antecedens; modò operandi necessariò ex perfecta cognitione, nego Antecedens. Ad Probationem dico, quòd sicut modus operandi liberè est proprius naturæ rationalis, quatenus excedit omnes alias naturas inferiores; ita & modus operandi necessariò sequens perfectam cognitionem, ut patet in amore beatifico: ille enim convenit creaturæ intellectuali, prout omnes alias naturas inferiores excedit.

Obijcies tertio: Voluntarium liberum est magis ab intrinseco & ex perfectiori cognitione actus, quam voluntarium necessariò: Ergo voluntarium liberum excedit necessariò in ratione voluntarii. Consequentia patet ex supra dictis, Antecedens probatur primò quòd primam partem: quia voluntas liberè agens magis movet se ipsam, quam cum necessariò agit; nam inclinatio naturalis est ab Authore naturæ impressa; libera autem à voluntate in seipsa omnino producitur: Ergo voluntarium liberum est magis ab intrinseco, quam voluntarium necessariò. Probatur etiam idem Antecedens quòd secundam partem: Quia cognitio concurrens ad actum liberum, non solum proponit obiectum, sed etiam influit in operationem ipsam; cum enim sit deliberatio rationis, deliberat de ipsa operatione, ac proinde influit in illam; quòd non facit cognitio requisita ad actum necessariò: Ergo voluntarium liberum est magis ex cognitione finis, quam necessariò.

Respondeo negando Antecedens. Ad probationem primæ partis dico, voluntatem non magis movere se ipsam ad actum liberum, quam ad actum necessariò; imò magis se movet ad actum necessariò, ut patet in amore Dei in patria, ad quem voluntas se movet totis suis viribus; quòd non ita præstat in amore libero, quem elicit in via. Nec obstat quòd inclinatio naturalis sit ab Authore naturæ impressa: nam ut ait D. Thomas hic art. 1. ad 1. *Licit de ratione voluntarii sit quòd principium ejus sit intra: non tamen est contra rationem voluntarii, quòd causetur vel moveatur ab exteriori principio; quia non est de ratione voluntarii, quòd principium intrinsecum sit principium primum.*

Ad probationem secundæ partis, nego quòd in actu necessariò sit iudicium solum de bonitate obiecti, non verò de ipsa operatione voluntatis: nam per visionem beatificam v.g. non solum manifestatur summa bonitas ex parte obiecti ut amabilis, sed etiam ipsum exercitium actus amandi ita representatur bonum & conveniens, quòd cessatio ab illo non potest apprehendi ut appetibilis: Ergo iudicium practicum quòd formatur ex visione beatifica, non solum iudicat de bonitate obiecti, sed etiam de convenientia actus; non minus quam iudicium practicum quòd regulat actus liberos.

tum, saltem in communi & confusè : quia ut A
communiter dicitur, nihil volitum quin præcogitū.
uade ut omissio & effectus illam conlequens,
sint voluntaria, debet omittens advertere, aded-
que si quis absque ulla cognitione seu prævisio-
ne missæ, audiendæ somno se dederit, ratione
cujus missam non audiat, non censetur illa
omissio voluntaria, sed ex mera oblivione pro-
cessisse dicitur. Hæc sunt certa & indubitata
apud Theologos. Sed difficultas & controver-
sia est, an præter advertentiam requiratur insu-
per debitum, seu obligatio ponendi actum qui
omittitur, ad hoc ut ipsa omissio & effectus ex
illa sequens, sint voluntaria in actu; nam utrum-
que esse voluntarium in potentia, ante omne B
præceptum, extra dubium & controversiam
est.

§. II.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico igitur: Ut omissio, & effectus ex illa se-
quens, sint voluntaria, requiritur debi-
tum, seu obligatio ponendi actum qui omittitur.

31 Probatur primò ex D. Thoma hic art. 3, ubi
utramque partem nostræ conclusionis satis ap-
pertè docet. Nam primò loquens de effectu
ex omissione sequuto sic ait: *Sciendum quod non
semper id quod sequitur ad defectum actionis, reducitur
sicut in causam in agens, ex eo quod non agit, sed solum
tunc cum potest & tenetur agere* Et affert exemplum
illius cui non esset commissæ navis gubernatio:
licet enim ille prospiciat, quòd si non gubernet
navim, submergetur; quia non tenetur eam gu-
bernare. Postea verò loquens de ipsa omissione
subdit; *Quia igitur voluntas volendo & agendo potest
impedire hoc quod non est velle & non agere, ET ALI-
QUANDO DEBET, idè non velle & non agere impu-
tatur ei quasi ab illa existens.*

32 Duplex solutio solet huic loco adhiberi: prima
est, quòd D. Thomas loquitur non de ipsa
omissione in se, sed de effectu sequuto ad illam:
secunda verò, quòd loquitur de omissione in-
quantum culpabili, non ut voluntaria est præ-
cisè.

Utique tamen insufficientis est: Prima qui-
dem, quia licet S. Doctor initio articuli de ip-
so effectu ad omissionem subsequuto loquatur,
postea tamen loquitur de ipsa omissione in se
considerata, ut patet ex verbis ultimo relatis.
Addo quòd D. Thomas in hoc articulo inquit,
utrum voluntarium possit esse absq; omni actu?
& respondet posse esse, suppositis illis duabus
conditionibus, quòd scilicet voluntas possit &
debeat cum ergo voluntarium quòd potest esse
absque omni actu, sit duplex, scilicet omissio,
& effectus ad illam sequens; si de solo effectu
loqueretur, diminutè omnino procederet, relin-
quens unam & principialem partem diffi-
cultatis, quæ est de ipsa omissione, ratione cujus
effectus est voluntarius.

Secunda verò solutio ex eo rejicitur, quòd
D. Thomas non solum loquitur de omissione
ut imputabili, sed ut existente à voluntate, &
prout reducit ad ipsam ut causam; ut patet ex
prioribus verbis: *Non semper reducitur sicut in cau-
sam in agens, sed tunc solum cum potest & debet; &
ex posterioribus, cum dicit; Non velle & non age-*

re imputatur ei, quasi ab eo existens. Sed existere à vol-
luntate, & reduci in ipsam ut in causam, non solum
pertinet ad imputabilitatem, sed etiam ad
ipsam rationem voluntarii; Ergo ad talem rationem
voluntarii requiritur D. Thomas obligati-
onem & debitum.

Præterea, S. Doctor in presenti solum agit de
voluntario in communi, abstrahendo à ratione
boni; de hoc enim infra acturus est qu. 18. Ergo
ejus solutio de voluntario in esse physico, non
verò in esse morali, debet procedere.

Probatur secundò conclusio ratione funda-
mentali, & simul præcipuum Adverlatiorum
fundamentum convellitur. Ut aliqua omissio sit
voluntaria indiretè, debet contineri virtualiter
in aliqua actione incompòssibili cum ea que
omittitur, tanquam in causa: v. g. ut omissio Missæ
censetur voluntaria indiretè & interpretativè,
debet contineri virtualiter & tanquam in causa
in volitione studii, vel ludi eo tempore quò ce-
lebratur missa: At secluso præcepto, virtualiter
in ea non continetur: Ergo illo remoto non est
voluntaria, etiam indiretè & interpretativè.
Major continet præcipuum fundamentum Ad-
verlatiorum; idè enim voluntas omissionem Missæ
v. g. in die in quo non est obligatio illam au-
diendi, esse indiretè seu interpretativè volun-
tariam, quia voluntas omittendi seu non au-
diendi missam, in actu incompòssibili, qui tem-
pore Missæ exercetur, pura studio, virtualiter
& interpretativè continetur. Patet etiam eadem
Major ex dictis in secunda suppositione: Volun-
tarium enim indirectum est illud quòd non
procedit directè à voluntate, habet tamen etiam
aliquo directè ab ipsa voluto connexionem: Ergo
ut aliqua omissio indiretè & interpretativè sit
voluntaria, debet virtualiter contineri in ali-
qua actione directè volita, & cum ea que omittitur
incompòssibili.

Minor autem, in qua est difficultas, sic ostenditur.
Hoc inter negationem & privationem reperitur
discrimen, quòd negatio nullum habet
fundamentum, bene tamen privatio; unde privatio
in alio ut in causa potest contineri, non tamen
pura carentia vel negatio: At secluso præcepto
audiendi missam, ejus omissio non habet
rationem privationis, sed tantum puræ carentiæ,
& negationis; Ergo illo remoto, ea non continetur
virtualiter, & tanquam in causa, in actu
studendi vel ludendi, qui tempore Missæ exercetur,
sed in hujusmodi actio mere indifferenti
& concomitante se habet in ordine ad illam;
& sic manet illa omissio permilla, sed non
voluntaria; sicut peccata hominum sunt permilla
à Deo, sed illi non voluntaria, quia non
tenetur ea impedire, nec auxilia efficacia ad ea
vitanda præstare, ut infra latius exponemus.
Major & Consequencia patet: Minor autem
suadetur. Nam sicut in physicis, quando aliqua
forma est debita in esse subjecto, ratione
dispositionum, ejus carentia habet rationem
privationis: quando verò non est illi debita,
ejus carentia solum est negatio: ita in moralibus
omissio actus habet rationem privationis,
quando actus illi oppositus est debitus subjecto;
quando verò non est illi debitus, rationem
puræ negationis & carentiæ: At secluso præcepto,
actus omissioni oppositus non est debitus
subjecto, ut patet; ejus enim debitum seu
obligatio non aliunde provenit, quam à lege
seu præcepto ad illum obligante: Ergo illo